

Zakelijk en bevlogen

Onlangs verschenen twee publicaties over duurzaamheid in de theatersector.

Een zakelijk opgesteld Nederlands rapport en een bevlogen Vlaamse e-publicatie

over de noodzaak van een duurzame transitie. Jeroen de Leeuw zoekt de verschillen.

| DOOR: JEROEN DE LEEUW |

Recent verschenen in Nederland en Vlaanderen twee zeer verschillende publicaties over duurzaamheid. Het rapport *Duurzaamheid in het theater*, met als ondertitel *De verbeelding de baas*, is samengesteld door het bureau Dynatherm in opdracht van het collectief de Samenwerkende Theater Specialisten (SaTS). Het is gebaseerd op interviews en opnames van de SaTS in een periode van ongeveer een jaar bij theaters in Nederland. De resultaten zijn door Dynatherm verwerkt in een 18 pagina's tellend rapport dat op 1 maart 2012 is uitgebracht. De andere publicatie is van *Jonge Sla*, het door de Vlaamse overheid gesubsidieerde initiatief van het Vlaams Theaterinstituut (VTi). Dit is een e-publicatie van 52 pagina's onder de titel *Jonge Sla, naar een duurzame kunstenpraktijk*. Hierin wordt op heldere wijze uitgelegd hoe de podiumkunsten in Vlaanderen duurzaamheid benaderen en wat er tot nu toe is bereikt. De beide publicaties verschillen aanzienlijk. Het Nederlandse rapport gaat alleen over theatergebouwen, de Vlaamse publicatie richt zich op de hele sector, dus niet alleen theaterdirecteuren, gebouwbeheerders en hoofden techniek maar vooral ook de kunstenaars, regisseurs, ontwerpers, musici en programmeurs. Maar beide geven ze een beeld van de stand van zaken. En het verschil tussen beide maakt ook iets duidelijk over het verschil in aanpak tussen de twee landen.

De verbeelding de baas

Het rapport van de Samenwerkende Theater Specialisten is goed gestructureerd en vakkundig opgesteld. De samenstellers hebben gewerkt met beperkte bronnen, namelijk een steekproef onder grotere theaters. Zij pretenderen dus niet om een gefundeerd beeld van de hele sector te bieden, maar wel 'een

richtinggevende inkijk in de manier waarop de theaterbranche de uitdaging om te komen tot een duurzame samenleving tegemoet treedt.' Twee aspecten zijn onderzocht: in welke mate zijn theatermanagers bekend met duurzaamheidssystemen en relevante wet- en regelgeving? En wat doen zij daar zelf mee? Alle grote systemen en wetten komen aan de orde: Breeam, Green

Key, Greencalc, de Nederlandse wetgeving op het gebied van milieu en veiligheid, het energielabel voor gebouwen, de relevante ISO-normen, tot en met de Milieubarometer van Stimular. Wat hier meteen opvalt is dat wij in Nederland in de volle breedte al veel systemen en regels hebben die ons dwingen, of kunnen helpen, om duurzamer te denken en te handelen! Maar met de duurzame ambities van de theaters zelf valt het niet mee, concludeert dit rapport. De bekendheid met de genoemde systemen en wetten is matig. 'Veel managers verbeelden zich goed bezig te zijn met dit thema, dit rapport laat zien dat er nog veel te winnen is,' staat er letterlijk. Uitgezonderd een enkele manager die zwaar tilt aan maatschappelijke verantwoordelijkheid, nemen de meeste theaters alleen verduurzamingsmaatregelen als deze

kostenbesparend werken. Geen wonder dus dat het thema energie veruit het zwaarst blijkt te wegen bij de managers (score 8,6 op een schaal van 10). Daar is immers directe besparing mogelijk. 'Materialen en afval' scoort slechts een 5,3 (al doet wel 80 procent van de theaters aan afvalscheiding, in drie stromen). Het thema 'water' scoort een magere 1,7 (waterbesparende maatregelen worden niet of nauwelijks overwogen). Ook transport en mobiliteit scoren laag (een 3,2), omdat men ofwel denkt dat de bereikbaarheid al goed is, of dat dit thema buiten de invloedssfeer van het theater ligt. Het rapport is verder beknopt en zakelijk opgesteld, het geeft alléén de resultaten weer, uitgedrukt in cijfers en percentages. Daardoor leest het stroef. En het beeld dat wordt geschetst is weliswaar duidelijk, maar ook partieel omdat het achterliggende verhaal ontbreekt. Als een theater het afval nog niet scheidt, is dat onwil of zijn er goede redenen voor? Wil het theater wel duurzame verlichting installeren, maar laat de meerjaren onderhoudsplanning van de gemeente, de eigenaar van het pand, dit niet toe? De resultaten laten overigens wel een goede score zien als het gaat om 'strategie duurzaam' en 'motivatie duurzaam'. Dat wijst erop dat het bewustzijn en de wil om te veranderen wel degelijk aanwezig zijn. Dat is het positieve nieuws.

Jonge Sla

De e-publicatie van Jonge Sla is geen droog rapport maar vertelt een goed onderbouwd en prettig te lezen verhaal. Het geeft het gedetailleerde plan van aanpak voor de Vlaamse podia, met als uitgangspunt dat het zo niet langer kan: we moeten met zijn allen de transitie maken naar een duurzame samenleving omdat we het anders niet gaan redden op deze planeet. Het 'transitiemodel' dat gehanteerd wordt gaat uit van de individuele bijdrage en de motivatie van eenieder die in de podiumsector werkt. Iedereen is dus medeverantwoordelijk! Dit model kent vier fasen. Ten eerste de voorontwikkelingsfase, waarin in een maatschappij het besef optreedt dat het zo niet langer kan en dat er iets moet gebeuren. Dan volgt de take-off fase: er ontstaat maatschappelijke steun voor veranderingen. De derde fase is de versnellingsfase, waarin de werkelijke omwenteling plaatsvindt. En tot slot komen we in de stabiliteitsfase, waarin het systeem tot rust komt en een nieuw evenwicht vindt. Dit model wordt in België gebruikt om een klimaatneutrale maatschappij te bereiken in 2040. Wat dat betekent voor de Vlaamse podiumkunsten en op welke wijze je een transitie kunt bewerkstelligen wordt daarna uitvoerig, doorspekt met voorbeelden en heel concreet

uitgelegd. Alles wordt benoemd: hoe men de CO₂-footprint van de eigen organisatie in kaart brengt, welke stappen je kunt nemen om tot een milieuzorgplan te komen, hoe je communiceert, op welke manier draagvlak verkregen kan worden, welke moeilijkheden je tegen kunt komen (en hoe je daar dan weer mee om kunt gaan). Het document bevat stappenplannen, aandachtspunten, tips & tricks, referenties en literatuur. Voor de die-hard geweldig om te lezen en voor iedereen een goed stuk om gericht mee aan de slag te gaan of om je gedachten eens goed over te laten gaan. Dit laatste vooral omdat het vanuit een andere invalshoek onze rol in het milieu benadert: niet vanuit de beschikbare systemen en wetgeving en regels, maar vanuit de betrokkenheid en verantwoordelijkheid die ieder van ons heeft. De bevoegdheid spat van deze publicatie af. Zo wordt het gedaan in België en voor de Vlaamse kunstinstellingen lijkt mij dit een concreet, toepasbaar en dus waardevol project.

Zoek de verschillen

De twee publicaties zijn zo verschillend dat je ze niet kunt vergelijken. Het Nederlandse rapport is een steekproef, uit eigen zak betaald door de SaTS, om de bekendheid van de theaters met bestaande wetten en systematieken te onderzoeken. De Vlaamse publicatie is gesubsidieerd door de overheid en sluit aan bij landelijk beleid voor een duurzame transitie. Ook de toon verschilt. Nederlandse zakelijkheid versus Vlaamse inspiratie. Deze verschillen maken op zichzelf iets duidelijk. Wij Nederlanders vertrouwen er blijkbaar op dat de staat bepaalt wat er moet gebeuren en dat we dat vervolgens met zijn allen gaan doen (doorgaans heel braaf). Het collectief bepaalt. De Vlamingen vinden dat eenieder zelf moet inzien dat veranderen een noodzaak is en dat je die verandering gezamenlijk, binnen een vaste afspraak met elkaar, moet veroorzaken. Verandering dus door individuele motivatie, met een gezamenlijk einddoel. 'Verbeter de wereld en begin bij jezelf,' zegt het spreekwoord. Onze zuiderburen zijn ons hier een stapje voor. Wij Nederlanders willen alles gestructureerd en in goed overleg aanpakken, het poldermodel. Anderzijds, bij ons mag elke sector van de overheid meepraten over de regels die wij onszelf opleggen, dat is natuurlijk ook een waardevolle verworvenheid.

En de overeenkomst

Naast de verschillen is er één grote overeenkomst tussen de twee publicaties. Beide laten zien dat men in ons vakgebied, zowel in België als in Nederland, langzamerhand bereid is om duurzaamheid als eis te aanvaarden en te omarmen. Of dat nu op hoofdlijnen is ingegeven door wet- en regelgeving of door persoonlijke motivatie, er is een onomkeerbaar proces ingezet. Misschien is een echte versnelling mogelijk als we van elkaar willen leren. Want zou een versmelting van het Vlaamse model en de Nederlandse gestructureerde aanpak niet een geweldig resultaat kunnen opleveren? ◀

De publicatie van de Samenwerkende Theaterspecialisten is niet online beschikbaar, de e-publicatie van Jonge Sla uiteraard wel.

www.jongesla.be.